

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Mitmekeelsus”

(2009/C 77/25)

Oma 4. veebruari 2008. aasta kirjas palus Euroopa Komisjoni asepresident Margot Wallström vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 262 koostada Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteel ettevalmistav arvamus järgmisel teemal:

„Mitmekeelsus”.

Asjaomase töö eest vastutav tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioon võttis arvamuse vastu 18. juulil 2008. Raportöör oli An Le Nouail Marlière.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 447. istungjärgul 17.–18. septembril 2008 (18. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 144, vastu hääletas 8, erapooletuks jäi 13.

Arvamuse ja järelduste kokkuvõte

- Arvestades, et kõnealune teema muutub üha poliitilisemaks ja majanduslikumaks, avaldab komitee kahetsust, et konkreetse programmi pakkumise asemel, mis järgneks 2005. aasta mitmekeelsuse uuele raamstrateegiale, soovis komisjon esitada hoopis uue strateegia oma ametiaja lõpus.
- Komitee soovib komisjonil ja liikmesriikidel kiirendada arutelu eesmärkide üle ja alles siis uurida, milliseid algatusi tuleks käivitada kultuuri- ja haridusvaldkonna koordineerimise raames.
- Mis puudutab konkreetselt esimese õpetatava ja õpitava elusa keele valikut, siis julgustab komitee liikmesriike ja komisjoni väärtustama angloameerika keelest erinevate keelte valimist ning edendama Euroopa keelte õppimist ja praktiseerimist väljaspool Euroopa Liitu toimuvate vahetuste kaudu.
- Komitee märgib tihedat korrelatsiooni Euroopa kodanike keeleliste vajaduste, Euroopa tööhõivestrategie, Euroopa struktuurifondide, eelkõige ühtekuuluvusfondi lähenemise eesmärkide vahel. Seetõttu kutsub ta komisjoni ja liikmesriike kasutama nimetatud fonde selleks, et edendada iga kodaniku teadmisi oma emakeelest ja lisaks veel kahest tänapäeval kasutatavast keelest ning anda sellele fondide kasutamisel isegi prioriteet. Komitee lisab, et kõnealune eesmärk peab koosnema kahest kvalitatiivsest eesmärgist: Euroopa keelte elujõulisuse tagamine ja mitmekesisuse suurendamine nende ELi väliste keelte õppimise kaudu, mis on kasulikud Euroopa kultuuri-, sotsiaalsetes, poliitilistes ja majanduslikes vahetustes ning edendavad rahvastevahelist kultuuride tundmist, rahu ja sõprust.
- Komitee märgib, et toimunud ei ole mingeid positiivseid arenguid nende rahvastikurühmade jaoks, kes on korralikest, st seaduslikest ja sotsiaalkaitset pakkuvatest töökohtadest kõige kaugemal, ega ka nende jaoks, kes asuvad kaugel linnakeskustest ja turistlikest piirkondadest. Komitee kutsub komisjoni ja liikmesriike jälgima, et nende algatused ei viiks diskrimineerimise ja ebavõrdse kohtlemiseni ega suurema tõrjutuse ja frustratsioonini. Selleks soovib ta neil konsulteerida eelkõige sotsiaalpartnerite ja kõnealuses valdkonnas aktiivsete kodanikuühiskonna organisatsioonidega.
- Kuna komisjon kavatses korraldada talitustevahelise sisekonsulteerimise, tuleks kavandatavate meetmete puhul arvestada parema õigusloome kontekstiga, et mitte kahjustada VKE-de konkurentsivõimet.
- Komisjonil ja liikmesriikidel tuleks Euroopa sertifitseerimissüsteemi raames anda põhjalik hinnang formaalsele ja mitteformaalsele õppekvalifikatsioonile, et mõõta selle ulatust ning **lihtsustada kodanike ja töötajate kvalifikatsiooni ülekannet ja tunnustamist, sõltumata nende staatusest.**
- Komitee kutsub liikmesriike ja komisjoni üles edendama kollektiivläbirääkimiste raames keeltega seotud elukutseid nagu õpetaja, tõlkija ja tõlk, et arendada ametlike keelte kasutamist avalikus teabevahetuses, ja rõhutab, et vajadused ei ole piisavalt kaetud ei avalikus ega erasektoris.

1. Sissejuhatus

6. septembril 2006, veidi enne komisjoni mitmekeelsuse ja kultuuridevahelise dialoogi volinikuportfelli loomist ning volinik Leonard Orban ametisemääramist, võttis Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastu arvamuse uue mitmekeelsuse raamstrateegia kohta ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee 26. oktoobri 2006. aasta arvamus teemal „Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Uus mitmekeelsuse raamstrateegia”, raportöör: An Le Nouail Marlière (ELT C 324, 30.12.2006).

Mõni aeg hiljem, 25. oktoobril 2007, osales volinik Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee presidendi Dimitris Dimitriadise kutsel komitee täiskogu istungjärgul ja väljendas oma huvi komitee töö vastu.

Kavatsedes kõnealuses valdkonnas esitleda uut strateegiat, esitas volinik komiteele taotluse koostada ettevalmistav arvamus.

Seetõttu teeb komitee ettepaneku:

- hinnata, mida on tehtud pärast komisjoni eelmise strateegia vastuvõtmist ja tollaste soovitude andmist;
- teha kokkuvõtte komisjoni võetud meetmete kohta;
- vastata aegsasti konsulteerimistaotlusele, mille komisjon esitas komiteele enda korraldatud laiaulatusliku avaliku arutelu ja 15. aprillil 2008 toimunud arutelu laiemas kontekstis, et komisjon jõuaks 2008. aasta septembris avaldatavas teatises soovitusi arvesse võtta.

2. Üldised märkused

2.1 Komitee märgib, et kõnealune teema muutub päev-päevalt aina olulisemaks, mitte seetõttu, et see on parasjagu moes, vaid globaliseerumise tõttu, mis toob kokku üha suuremal arvul ja aina erinevamaid tegijaid. Uued olukorrad nõuavad uusi lahendusi ja vastuseid. Maailm muutub majanduslikus, tehnoloogilises, sotsiaalses, poliitilises, kultuurilises ja avaliku elu mõttes. Teatud alalised või pikaajalised nähtused on muutumas intensiivsemaks ja nähtavamaks, isegi ülioluliseks.

2.2 Kultuurimõõde muutub erinevates valdkondades — ettevõtluses, vaba aja veetmise ja turismi valdkonnas — viisidel, mida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee peab üritama kõige-külgsemalt mõista, et saada aru meie kaaskodanike muredest ning anda institutsioonidele praktilisi ja arukaid soovitusi, osaledes aruteludes ja käivitades neid.

Seisukohtade mitmekesisus ja suur erinevus kinnitab Euroopa kodanike huvi selle teema vastu, peegeldades inimloomust.

2.3 Ülal viidatud arvamuses soovitas komitee:

- „Komisjonil selgitada liikmesriikidele täpselt sidemeid, mis tuleks sõlmida, või täiendavaid meetmeid, mida tuleks rakendada riikide tasandil, ning täpsustab, et mitmekeelsus või paljumeelsus on võimalik panus ELi poliitilisse või kultuurilisse integratsiooni ning vastastikuse mõistmise ja sotsiaalse kaasatuse tegur;
- keeleõpetuse pakkumise ulatus peaks keskenduma Euroopa tasandile, kui soovitakse saada kestvaid tulemusi ning et keeleoskuste potentsiaalne tagavara ei piirduks vaid väikese arvu keeltega;

— edendada ja ergutada mitmekeelsust ametialasel, kultuuri, poliitika, teaduse ja sotsiaalsel tasandil;

— kaasatavad eksperdid ei tohiks olla ainult sotsiaal- ja teadusvaldkondade spetsialistid, vaid ka lingvistid, tõlgid, tõlkijad, õpetajad või keeltega seotud elukutsete esindajad;

— kui komisjon hakkab kavasad koostama, siis arvestaks ta suunistes tänu elukestvate õppele ja kultuurilistele õigustele rohkem tänapäeva noorte ja veidi vanemate generatsioonidega;

— komisjon toetub mitte üksnes kõrgkoolide uurimustöödele vaid ka aktiivsete ühenduste tegevusele kõnealuses valdkonnas ja toetab kodanikuühiskonna algatusi.”

2.4 Kokkuvõttes rõhutas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vajadust hõlmata keeleõpet, -praktikat ja -oskusi käsitlevate strateegiatega võimalikult palju inimesi ning leida selle eesmärgi saavutamiseks realistlikud viisid. Komitee hoiatas sotsiaalse diskrimineerimise uute vormide tekitamise eest. Ta soovitas tähelepanu pöörata kõikidele keeltele, nii et Euroopa Liidust ei saaks omaenese keele-, kultuuri- ja majandusbarjääride ohver. Samuti soovitas komitee leida kompromiss majanduslike, kultuuriliste ja avalike huvide vahel ning teha jõupingutusi tööhõive ja tööturu valdkondades.

2.5 Komitee meenutas ka, et maailma keele- ja kultuuripiirkonnad on arenenud kõrvuti poliitiliste ja majanduslike rühmitustega ning et kahjuks on teatud sotsiaalsete või poliitiliste rühmade assimileerumise või kadumise tulemusena kadunud ka vastavad keeled. Euroopa ees seisavad muu maailma piirkondadega võrreldes samad väljakutsed: a) ühe keele domineerimine rahvusvahelistes suhetes, b) piirkondlike keelte suur mitmekesisus ja samas mõne keele kadumise oht. On siiski ka erinevusi: ametlike riigikeelte staatus selles ühtses (või siis ühtseks muutumas — sõltuvalt hinnangust ELi integratsioonitasemele) poliitilises ja majanduslikus tervikus.

2.6 EL on vastamisi sama identiteedikriisiga vaatamata kultuurilisele ja keelelisele lähenemisele, samas on integratsiooniprotsessi käigus ilmnenuid aga ka teatavaid plusse, nt sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse kasutuses olevad vahendid, esindus- ja osalusdemokraatia ühised kriteeriumid, teataval solidaarsusel põhinevad sotsiaalmudelid.

2.7 Siiski tekitavad demograafilised väljakutsed ja kultuurihuvide küsimusi, mida tuleb julgelt esitada: milline on eurooplaste huvi oma keele vastu, keele jagamise, säilitamise, elus hoidmise ja välja suremisest takistamise vastu? Oma keeli omavahel ja teistega rääkida?

3. Konkreetsete märkused

3.1 14. septembril 2007 algatas komisjon laiaulatusliku avaliku arutelu, mis lõppes 15. aprillil 2008 konverentsiga, millel komisjon esitles mitmele kultuuri või keele valdkonnas tegutsevatele ühendusele ja organisatsioonile järgmisi tööühmade tulemusi:

- intellektuaalide rühm, mida juhatas Amin Malouf;
 - „ärifoorum”, mida juhatas Etienne Davignon;
 - Ühendkuningriigi riikliku keeltekeskuse (National Centre for Languages) aruanne mõju kohta, mida vähene võõrkeelte oskus ettevõtlussektoris Euroopa Liidu majandusele avaldab (Elan Report „Effects on the European Economy of Shortages of Foreign Language Skills”);
 - komiteede (Regioonide Komitee ja Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee) ametlikud konsultatsioonid;
 - liikmesriikide konsultatsioonid: ministrite konverents, veebruar 2008;
 - mitmekeelsuse kõrgetasemelise tööühma soovitusel;
 - internetipõhise konsulteerimise käigus saadud arvamused.
- 3.2 Arutelude käigus käsitleti mitmeid väljakutseid:
- majanduslikud väljakutsed;
 - poliitilised probleemid (mitmekeelsus ja piirkondlik integratsioon);
 - väljakutsed kultuurivaldkonnas (mitmekeelsus ja kultuuridevahelisus);
 - isiklik ja kollektiivne kommunikatsioon võib viia arusaamani, et keel on lihtsalt üks suhtlusvahend teiste seas; kirjanduse tulevik;
 - mitmekeelsus ja paljumeelsus: paljud kahtlevad, kas igapäevaste oskama mitmeid keeli paljumeelses keskkonnas, mis on muutumas ühekeelseks;
 - Euroopa Nõukogu on rõhutanud vajadust kaitsta vähemuste keeli ja hõlbustada nende kasutamist, et vältida natsionalismi vastu: mitmekesisuse huvides edendatava mitmekeelsusega ei tohiks kaasna väljatõrjumise oht;
 - paljud osalised mainisid nõrdimust ja ebavõrdsust keelevaldkonnas: Euroopa keeled võistlevad üksteisega ELis ja mujal maailmas; omavahel vastuolus olevad riiklikud kultuuripoliitikad;
 - kultuurilised ja sotsiaalsed õigused: paljud osalejad tundsid huvi, milliseid ressursse nende õiguste tagamiseks saaks eraldada; viidati ka mustlastele, nende integreerimisele ning täpsemalt nende keele õppimise ja säilitamise võimalustele;
 - tööhõive ja tööturg: õigus töötada oma keeles ilma kohustuse omandada teadmiste taset, mis on tööülesannetega

võrreldes ebaproportsionaalne; samuti turvalisuse küsimused, mis võivad tekkida halvasti juhitud või juhtimata mitmekeelses keskkonnas.

3.3 Komisjoni selle arutelu jooksul esitatud põhieesmärgid keelelise mitmekesisuse edendamiseks

3.3.1 Keeleoskuste mitmekesistamine Euroopa Liidus („üksnes inglise keele õppimisest ei piisa”).

Arutelu käigus sõna võtnud keelelise mitmekesisuse voliniku Leonard Orbani selge eesmärk, mida ta on väljendanud ka oma muudel puhkudel peetud kõnedes, on väärtada inglise keele domineerimise suundumust.

3.3.2 Sotsiaalvaldkonnas:

- keelte rolli rõhutamine sotsiaalse ühtekuuluvuse edendamisel;
- sisserändajate integreerimise hõlbustamine, vastuvõtva riigi keele õppimise julgustamine, oma emakeele kasutamise, ja säilitamise ning oma järglastele edasiandmise julgustamine, sisserändajate keelte väärtustamine ressursi ja rikastusena.

3.3.3 Majanduse valdkonnas:

- keeleoskuse arendamine eesmärgiga parandada töötajate tööhõivevõimalusi ja suurendada äriühingute konkurentsivõimet;
- mitmekeelsuse põimimine Euroopa kõikidesse poliitikasse; alustuseks uuringu läbiviimine (ülevaade hetkeolukorrast).

3.3.4 Mitmekeelsus ja ELi välispoliitika

Komisjon kinnitab Barcelona eesmärki, st otsust edendada iga kodaniku teadmisi oma emakeelest ja lisaks veel kahest tänapäeval kasutatavast keelest, ning läheb sammu võrra kaugemale, rääkides emakeelest, sellele lisanduvast rahvusvahelisest keelest ja ühest nn isiklikust põhikeelest (Amin Maaloufi juhitud tööühma aruandest inspireeritud mõiste).

3.3.5 Viisid ja vahendid

Komisjon tahab edendada arusaamist ja juurdepääsu hõlbustava nn ärialase kirjaoskuse (*business literacy*) informaalset omandamist, ent ta ei ole esitanud kuigi palju üksikasju. Komisjoni sõnul tähendab see võõrkeelte tutvustamist Euroopa kodanikele nt ühistranspordis või muudes avalikes paikades ja hõlmab õppimist „harjumise” kaudu.

3.3.6 Tulevik

Komisjon loodab kasutada liikmesriikidevahelist struktuurilist koostööd keskpika tähtajaga strateegia raames ning tuua selle poliitika väljatöötamise Euroopa lisandväärtust.

3.4 ELANi aruanne ⁽²⁾

Aruandes uuritakse, millist kasu saavad ettevõtted mitmekeelsest, kvalifitseeritud tööjõust. Samas ei esitata aruandes tüüpilisi vajadusi töö- ja ametikohtade või majandussektorite lõikes. Komisjon peaks paluma Dublinis asuval Euroopa Elu- ja Töötin-gimuste Parandamise Fondil (või mõnel muul Euroopa organi-satsioonil) töötada välja nii ettevõtete kui töötajate kutsealaste vajaduste üksikasjalikum tüpoloogiat.

3.4.1 Etienne Davignoni juhtimisel töötanud ärifoorumi aruanne ⁽³⁾

2008. aasta juunis avaldatud aruandes toodi esile põhjused, miks ärifoorumi arvates on oluline investeerida keeleoskustesse. Aruandes võeti kokku senised jõupingutused keeleoskuste eden-damiseks ärimaailmas ja esitati ettevõtetele soovitusel, kuidas tõhustada mitmekeelset äriala teabevahetust: ettevõtetele tuleks tuvastada ettevõtetes olemasolevad keeleoskused, läbi vaadata töölevõtmise menetlused ja personalijuhtimise strateegiad, inves-teerida keelekoolitusse, võtta tööle eri emakeelega inimesi, kasu-tada tõlkijate, tõlkide, teabevahetusspetsialistide ja kultuuriva-hendajate keeletehnoloogiat ning suurendada töötajate rahvusva-helist liikuvust. Lisaks esitati aruandes ka soovitusel Euroopa Liidule ja selle institutsioonidele ning liikmesriikide kohalikele ja piirkondlikele omavalitsustele ja keskvalitsustele ning toodi välja mitmekeelsust toetavad argumendid.

3.5 Amin Maaloufi töörühma aruanne ⁽⁴⁾

Komitee kiidab heaks komisjoni algatuse konsulteerida silma-paistvatest haritlastest koosneva töörühmaga, kelle aruanne töörühma esindaja kirjeldas 15. aprillil toimunud arutelul kui „kõige paremini kirjutatud ja hõlpsamini loetavat komisjoni aruannet, mis iial esitatud on”. See arvamus on nii mõneski mõttes tõi. Aruandes esitatakse idee õppida üht rahvusvahelist keelt ja üht „isiklikku põhikeelt” ehk keelt, mida inimene õpib mitte majanduslikel põhjustel, vaid pigem isikliku huvi tõttu. Ehkki ettepanek on helde ja sellega tunnustatakse keelte rolli kultuuri- ja kommunikatsioonivahendajana, on selle idee eeldus, et kõik inimesed on keeltest võrdselt huvitatud ja neil on keele-õppele pühendada aega, mida ei saa kindlasti reaalseks pidada — nii kultuurilistel põhjustel, kui ka seetõttu, et enamik Euroopa kodanikke ei saa endale lubada tegeleda sellega, mida professor Pierre Bourdieu määratles vajaliku kultuuritegevusena.

Näiteks mõistab üha suurem hulk eurooplasi (vähemalt noorte seas), et on oluline õppida elavaid — nii Euroopa kui muude rahvaste — keeli; samas kasvab nende inimeste arv, kes peavad aina rohkem vaeva nägema toimetulemiseks ja laste üleskasvata-

miseks. Tahtmata taandada kõike klassivõitlusele, tuleb tunnisi-tada, et Euroopa ühiskond on kihistunud ja Lissaboni eesmär-kide saavutamiseks tuleks kasutada ühtekuuluvusfondi vahen-deid.

Täiskasvanute koolituse ja Grundtvigi programmide ning elukestva õppega seotud kavatsuste võimalikku kvantitatiivset ja kvalitatiivset panust tuleks enne liikmesriikidele, nõukogule ja parlamendile esitlemist hinnata komisjoni talituste vahelistes aruteludes. See tagaks ka Euroopa lisaväärtuse, mis täiendaks liikmesriikide vastutust hariduse eest.

Komitee märgib, et sellega ei lahendata inglise keele kui juhtiva elava keele valiku küsimust, kui seda ei jäta täielikult liikmesrii-kide ja vanemate otsustada, ning et komisjon ei ole küsimust selle üle arutlemiseks õigesti tõstatanud. Avaldus „üksnes inglise keele õppimisest ei piisa” on väga tore, aga inglise keel on endi-selt keel, mida ELis aktsepteeritakse rahvusvahelise suhtluse keelena. Ettepanek on alles algus, mitte lahendus. Komitee soovib juhtida komisjoni, liikmesriikide, nõukogu ja Euroopa Parlamendi tähelepanu sellele seisukohale.

3.6 Regioonide Komitee arvamuse eelnõu ⁽⁵⁾

Regioonide Komitee arvamuses jõuti järeldusele, et keeleküsimus on kõige olulisem kohalikele ja piirkondlikele omavalitsustele, kuna lisaks tööhoivele mõjutab see ka eurooplaste ja mitteeurooplaste kooseksisteerimist ühiskonna kõikidel tasanditel ja kõikides majandussektorites ning puudutab kõiki valdkondi, alates tervishoiust (kus valitseb tööjõupuudus) kuni turismini, sealhulgas isikuteenuste, koolide-lasteaedade ja sisserändajate integreerimise valdkonda. Keeleküsimus on oluline tegur üha suurema hulga piirkondade elus. Regioonide Komitee tegi õigus-tatud ettepaneku kasutada ühtekuuluvusfondi vahendeid ja soovis, et komiteega enne strateegiliste otsuste vastuvõtmist konsulteeritaks.

3.7 Komisjoni töödokument „Aruanne keeleõppe ja keelelise mitmeke-sisuse edendamise tegevuskava elluviimise kohta” ⁽⁶⁾

Komitee kardab, et ELi vahendite eraldamise vajaduse eitamine põhjustab tegevusetuse või järjestikuste meetmete võtmise, mis ei ole seotud arenevate vajadustega. Tulemus on nii keskpikas kui pikas perspektiivis pettumustvalmistav. Komitee kutsus liik-mesriike üles mõtlema sellele, et televisioonist ei piisa ja et infor-maalne õppimine peab olema mõõdetav. Komitee mõönab, et komisjoni valitud kooskõlastamismeetod oleks administratiivses mõttes samm edasi, ent ei pruugi seda kodanikele lähemale tuua.

⁽²⁾ Vrd ELANi aruannet „Effects on the European Economy of Shortages of Foreign Language Skills in Enterprise” aadressil:

http://ec.europa.eu/education/policies/lang/doc/elan_en.pdf

⁽³⁾ Ärifoorumi aruanne on kättesaadav järgmisel veebilehel:

http://ec.europa.eu/education/languages/news/news1669_en.htm

⁽⁴⁾ Vrd Amin Maaloufi juhitud kultuuridevaelist dialoogi käsitlenud eksperttöörühma aruannet „A rewarding challenge How language diversity could strengthen Europe”

http://ec.europa.eu/education/languages/pdf/doc1646_en.pdf

⁽⁵⁾ Vt Regioonide Komitee aramus mitmekeelsuse kohta, raportöör: Roberto Pella (CdR 6/2008).

⁽⁶⁾ Vt KOM(2007) 554 lõplik/2, 15.11.2007.

4. Kokkuvõte

4.1 Komitee arvab, et ehkki komisjonil on kindlasti head kavatsused, tegeleb komisjon pelgalt argumentide kordamisega ega ole teinud ühtki ettepanekut sisuliste meetmete kohta ELi tasandil, peale soovitusel, et liikmesriigid kohandaksid oma haridussüsteeme.

4.2 Komitee soovib liikmesriikidel pidada jätkuvalt silmas lähenemisviisi, mis edendab rahvusvahelises suhtluses inglise keele kõrval muude keelte kasutamist.

4.3 Liikmesriigid peaksid jätkuvalt edendama erinevatel haridustasemetel (lasteaed, algkool, keskkool, kõrgkool ja elukestev õpe) õpetatavate keelte kohalikke (keelelisi või geograafilisi) ja perekondlikke sidemeid, tagades nende mitmekesisuse.

4.4 Täiskasvanute koolituses, nagu komisjon seda kavandab (⁷), tuleks arvesse võtta vajadust kaasata rohkem inimesi jõupingutuste tegemisse, mis on vajalikud lisaks emakeelele veel kahe elava keele õppimise eesmärgi saavutamiseks, kohandades pakkumist ning suurendades inimeste huvi ja motivatsiooni praktiliste meetmete abil kohalikul tasandil, tuginedes kodanikuühiskonna organisatsioonide ning avaliku ja erasektori professionaalide kogemusele, edendades sotsiaaldialogi ja kodanikuühiskonna dialoogi ning tagades, et uued algatused ei tekitaks ebaõiglast diskrimineerimist kodanike puhul, kellel on piiratum juurdepääs kultuurivahetusele.

4.5 Komisjoni edendatavat demokratiseerimist ja informaalset õppimist tuleks Euroopa sertifitseerimissüsteemi raames põhjalikult hinnata, et

- mõõta liikmesriikide, komisjoni ning muude protsessis osalevate riiklike ja valitsusväliste organisatsioonide poolt võetavate meetmete mõju;
- tagada kodanike ja töötajate (olenemata nende staatusest) kvalifikatsioonide ülekandmine ja tunnustamine.

4.6 Kohalikel ja piirkondlikel omavalitsustel peaks olema praktiline roll tuleviku haridusteenuste arendamisel vastavalt komisjoni ambitsioonidele.

4.7 Arvestades, et komisjoni järeldused ettevõtete majanduslike vajaduste kohta mõjutavad ettevõtteid ja töötajaid otseselt, peaksid liikmesriigid ja komisjon julgustama sotsiaalpartnereid tõstatama selle küsimuse sotsiaaldialoogis, et arutleda probleemide üle ühiselt ning leida parimad lahendused ja sobivad toimimisviisid.

(⁷) Vt eelkõige KOM(2006) 614 lõplik ja KOM(2007) 558 lõplik.

4.8 Keelekümblust elava keele keskkonnas, mis on vajalik keele rääkimiseks ja igakülse õppe üks osa, tuleb lubada ja soodustada kõikidel tasanditel ja kõikide ühiskonna rühmade puhul. See vajadus on tõenäoliselt eriti terav nende elanikerühmade puhul, millel on kõige vähem võimalusi rahvusvaheliseks suhtluseks, st nende puhul, kes reisivad kõige vähem. Nende gruppide puhul tuleks leida praktilisi vahendeid ja ressursse. Kedagi ei saa sundida reisima, ent osal inimestel on vähem vahendeid kui teistel. Üksnes inglise keele õppimisest ei piisa, nagu ei piisa ka televisioonist.

4.9 Sisserännanute räägitavate keelte puhul on oluline rõhutada, et nende keelte näol on tegemist väärtusliku ressursiga. Mõtteviise on erinevaid. Mõne arvates on sisserändajad kohustatud õppima vastuvõtva riigi keelt, et integreeruda, või koguni selleks, et siseneda ELi territooriumile. Teised on aga seisukohal, et sisserändajatel on õigus õppida vastuvõtva riigi keelt, et seal töötada, elada ja oma õigusi kaitsta, ning ametiasutuste kohustus on keeleõpet korraldada. Kummalgi juhul on teooria ja praktika väga erinevad. Kogemused näitavad, et mitte alati ei edendata parimaid tavasid ja et paljud organisatsioonid on oma toetusi koguni vähendanud. See õppimisega seotud probleem on tohutu, sest inimesed ei õpi igas vanuses sarnaselt. Sellega seoses soovib komitee uurida kultuurivahetust, mis on igasuguse keeleõppe aluseks (⁸). Komitee rõhutab vajadust pidada nõu professionaalidega ja kaasata neid hariduse valdkonda alates lasteaedades antavast õpest kuni täiskasvanute elukestva õppe vormideni. Kõige enam puudutab kõnealune teema õpilasi ja õpetajaid. Samuti tuleb silmas pidada informaalset õppimist raames omandatud oskuste tulevast tunnustamisest (⁹).

4.10 Euroopas kõneldavad keeled hõlmavad piirkondlike keeli, riikide ametlike keeli ja sisserändajate poolt räägitavaid keeli. Kuna neil kehtel on oluline roll, tuleb Euroopa kultuurilise mitmekesisuse juhtimisega seoses lahendada kaks küsimust: Euroopa kultuurilise mitmekesisuse edendamine ning sallivus ja austus sisserändajate suhtes. ELi sotsiaalne ja territoriaalne ühtekuuluvus ei ole enam pelgalt majanduslik või poliitiline küsimus; tulevikus (ja juba praegu) sisaldub selles lahutamatu kultuurimõõde.

4.11 Nagu Euroopa põliseid keeli, peab ka sisserändajate keeli saama järglastele edasi anda. Ükski keel ei saa säilida, kui seda ei räägita. Sisserändajaid tuleks vaadelda kui inimesi, kes edastavad või õpetavad oma emakeelt neile, kes soovivad mitmekesistada oma suhtlusoskusi.

(⁸) <http://www.newcomers.com> — Nourredine Erradi on palju aastaid töötanud sisserändajate koolituskeskustes Madalmaades ning töötanud välja õppevahendeid koolitajatele ja poliitikanõustajatele kohalikes ja piirkondlikes omavalitsustes ja asutustes.

(⁹) EMSK 18. septembri 2008. aasta arvamuse teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu soovitus Euroopa kutsehariduse ja -koolituse ainepunktide süsteemi (ECVET) loomise kohta”, raportöör: An Le Nouail Marlière (CESE 1066/2008).

4.12 See tähendab, et Euroopa praegusel kodanikuühiskonnal on muud pürgimused ja ei piisa mitmekeelses keskkonnas paljude keelte oskamisega kaasnevate hüvede jutlustamisest; kodanikuühiskond soovib, et tema endi algatusi toetataks, ta vajab tunnustust ja piisavalt ressursse, mis pärinevad nii avalikust kui erasektorist.

4.13 See tähendab ka seda, et **sotsiaalpartnerid peavad kokku leppima pikaajalises lähenemisviisis ja ühiselt otsustama nõutava kvalifikatsiooni, pakutava hariduse ja elukestva õppe liikide ning vajaminevate avaliku või erasektori investeeringute üle, soodustades ettevõtete konkurentsivõime tõstmist.**

4.14 Eriti oluline on eeltoodud soovitus sel juhul, kui keeleõpet käsitletakse esmavajaliku tegurina konkurentsivõime ja Lissaboni strateegia eesmärkide saavutamise seisukohalt.

4.15 Põhiõiguste harta artiklites 21 ja 22 osutatakse keelelise mitmekesisuse austamise põhimõttele ning sätestatakse keelelise diskrimineerimise keeld. Komisjon peaks **tegema kindlaks, millistes liikmesriikides on kehtestatud vastavasisulised õigusaktid, pöördudes vajadusel Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti poole, ning uurima, kas erinevate süsteemide kohaldamine liikmesriikide poolt tekitab moonutusi ja eurooplaste ebavõrdset kohtlemist, eriti liikuvuse, töölevõtmise jms küsimustes.** Tuleks vahet teha kahe asjakohase taseme vahel: tööülesannete täitmiseks vajaliku keeleoskuse taseme (suhtlemine üldsuse esindajatega või välismaalastest klientidega) ja selle keeleoskuse taseme vahel, mis on vajalik tööülesannetega seotud juhiste edastamiseks tööülesannete täitja emakeeles.

4.16 Komitee jälgib hoolikalt, millised ettepanekud esitab komisjon 2008. aasta septembris avaldatavas strateegias kõnealuse põhimõtte rakendamiseks, aga ka komisjoni eelmise strateegiaga võrreldes toimunud arengut.

4.17 Euroopa kodanike ja mittekodanike kultuuriliste õiguste ning ELi välissuhtluse küsimustes peaks komisjon arvatavasti

tuginema UNESCO konventsioonile mitmekesisuse kohta ja määratlema, millised saavad olema selle liikmesriikide-poolse ratifitseerimise tagajärjed Euroopa jaoks, tehes koostööd kultuurivaldkonnas tegutsevate ühenduste ja valitsusväliste organisatsioonidega.

4.18 Liikuvust soosivad sotsiaalpartnerid ning tervitavad paljud tööandjad, töötajad ja ametiasutused, sealhulgas komisjon, kui imerohtu töötuse ja tööjõupuuduse vastu. Endiselt pööratakse liiga vähe tähelepanu keelelistele takistustele. Elukestva õppe raames on näiteks keeruline osaleda üheaegselt kutsealases koolituses ja saavutada keelevaldkonna eesmärgid või puudub tööalaselt liikuvatel vanematel võimalus panna oma lapsed oma valitud kooli, näiteks mitmes Euroopa riigis elavate romide ja mõne Saksamaal elava itaallaste rühma puhul. Komisjon ei peaks selle küsimuse lahendamist jätma liikmesriikide hooleks, vaid taotlema teavet Euroopa erinevatest rahvustest laste keelelise diskrimineerimise kohta koolides.

4.19 Mainida tuleks samuti raskusi, mida liikmesriikide valitsused kogeavad töötajate lähetamist käsitleva direktiivi kohaldamisel. Ka sotsiaalpartnerid on kogenud mõistmisega seotud probleeme, millest komisjon on teadlik, ent mida tuleks põhjalikult arutada asjaomaste poolte vahel (komisjon, liikmesriigid, sotsiaalpartnerid, kohalikud ja riiklikud ametiasutused, tööhõive-teenistused jne) ⁽¹⁰⁾.

4.20 Samuti tuleks mõelda ühenduse institutsioonide ametlikku teabevahetust ületava keelekasutuse jaoks eraldatavate vahendite peale. Komitee märgib, et endiselt teeb muret asjaolu, et paljusid avalikke dokumente ei tõlgita, ja tõstatab taas küsimuse ressursside kohta. Ilmne näide on internetileheküljed, kuhu pääseb Euroopa Liidu eri institutsioonide veebilehtede avalehtedelt, eelkõige Euroopa Liidu Nõukogu ja ELi eesistujariigi veebilehed.

Brüssel, 18. september 2008

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁰⁾ EMSK 29. mai 2008. aasta arvamus teemal „Töötajate lähetamine seoses teenuste osutamisega: selle eeliste ja võimaluste tõhustamine, tagades töötajate kaitse”, raportöör: An Le Nouail Marlière (ELT C 224, 30.8.2008).